

„Aki úgy tudja életét – s benne saját személyiségét, jellemét alakítani, hogy társadalmilag hasznos munkájában egyszersmind önmagára talál, úgy ez a belső összhang és rendezettség nemcsak élete többi területének lesz jellemzője, hanem emberi környezetére is kisugárzik, s társadalomépítő erővé válik.”

(Rókusfalvy Pál)

PÁLYAORIENTÁCIÓS SEGÉDLET

KÉSZÍTETTE: KOZMA ADRIENN

pályaorientációs tanácsadó

Készült a Soproni Tankerületi Központ az EFOP-3.2.5-17-2017-00028 számú Pályaorientáció, kiemelten az MTMI készségek és kompetenciák fejlesztése a Soproni Tankerületi Központ intézményeiben című projekt keretében.

2020. augusztus

Tartalom:

1. Bevezetés
2. A pályorientáció fogalma
3. Hatályos jogszabályi háttér
4. A pályaválasztó fiatalok életkori sajátosságai
5. A pályorientáció szereplői, intézményei
6. A pályorientáció módszerei, eszközei
7. Jó gyakorlatok
8. Hasznos honlapok
9. Kapcsolódó jogszabályok
10. Ajánlott irodalomjegyzék

BEVEZETÉS

A továbbtanulási, pályaválasztási döntések meghozatala az iskolai élet kiemelt feladata, amely nagymértékben meghatározza az életpálya alakulását. Napjainkban a pályorientációs pedagógiai tevékenység az oktatás és nevelés fontos teendői közé tartozik. A Soproni Tankerületi Központ az EFOP-3.2.5-17-2017-00028 számú Pályorientáció, kiemelten az MTMI készségek és kompetenciák fejlesztése a Soproni Tankerületi Központ intézményeiben című projekt keretében két alkalommal került megtartásra Pályorientációs Téma nap, ahol a résztvevő városi és vidéki tankerületi intézmények pedagógusai tapasztalatot cseréltek pályorientációs módszerekről, eszközökről, és megalapozták az alábbi pályorientációs koncepció kidolgozását.

A PÁLYAORIENTÁCIÓ FOGALMA:

Egyre ritkábban fordul elő, hogy a szülő, vagy a nagyszülő szakmáját, a családi vállalkozást a fiatal változatlan tartalommal folytathatja, vagy egyáltalán átveheti. A statikus szakmastruktúrák kora lejárt. Napjainkban új szakmák jelennek meg, bizonyos szakmák pedig eltűnnek. Az iskola kiválasztása sokszor már nem azonos a pálya, szakma kiválasztásával. A szakmai bizonyítvány megszerzése pedig már gyakran nem azonos a hivatás művelésével. A foglalkozás gyakorlása során a dolgozó sok esetben találkozhat szakmája változásával, vagy az életútja során felmerülő új ismeret-igényekkel. Ezek a változások hívták életre az élethosszig tartó pályorientációt.

Így a hétköznapiakban használt „pályaválasztás” kifejezés tévesen azt is sugallhatja, hogy egyszeri alkalommal meghatározzuk életünk egészének alakulását. Az életpályánknak valóban vannak olyan mérföldkövei, amelyeken fontos döntéseket kell hoznunk. Ilyen például az alap-, illetve középfokú oktatási szakasz vége, ahol a meghozott döntések többnyire egy-egy életszakaszra vonatkoznak, és idővel újabb pályaalakításra-módosításra lehet szükség. Ennek megfelelően „pályaválasztás” helyett inkább „életpálya-építésről” beszélhetünk. A pályorientáció fogalma pedig arra a folyamatra utal, amely előkészíti, illetve megvalósítja ennek alakulását. Az iskolai pályorientáció ezen döntésekre való felkészülést segíti. Tehát

tágabb értelemben a pályaorientációs tevékenység esetében az egyszeri továbbtanulási vagy pályaválasztási döntések segítése helyett az egész életpályát érintő, a pályaalakulás folyamatát végigkísérő támogatásról beszélünk. (Lifelong Guidance, LLG; magyarul: életút-támogató pályatanácsadás). (1)

„Az élethosszig tartó pályaorientáció olyan tevékenységekre utal, amelyek lehetővé teszik az állampolgárok számára, hogy felmérjék képességeiket, készségeiket és érdeklődésüket, ésszerű oktatási, képzési és foglalkozási döntéseket, hozzanak; egyéni életpályájukat a tanulási, munka- és egyéb környezetben úgy irányítsák, hogy ezek a képességek és kompetenciák felismerhetők és/vagy használhatók legyenek.” (2)

A pályaorientáció egyik kiemelt célja, hogy információval segítse az egyéneket a döntésképesse válásban, ezzel is növelve az esélyeiket arra, hogy tanulással vagy munkával kapcsolatos kérdéseikben a számukra legideálisabb megoldást tudják választani. A pályaorientációs folyamat alatt tehát, olyan célorientált, problémamegoldó tevékenységet értünk, amely az egyén és a tanácsadó közötti személyes kontaktuson keresztül valósul meg. A folyamat alapvető célja a beszélgetések során segíteni az egyént abban, hogy saját maga számára tudatosítsa értékeit, eredményeit, pozitív képességeit; ehhez reális képzési vagy elhelyezkedési irányokat kapcsoljon; és képes legyen önállóan mérlegelni, relatíve helyes önálló döntést hozni. (3)

A pályaorientáció négy alappillére—az önismeret, a pályaismeret, a munkaerő-piaci ismeretek, a képzési lehetőségek ismerete —elengedhetetlenek a megfelelő döntés meghozásához. (4)

Az **önismeret**, az egyén adottságainak, képességeinek, lehetőségeinek és céljainak ismeretét jelenti. A **pályaismeret**, a szakmák és foglalkozások munkavégzéssel kapcsolatos tartalmának és a hozzájuk kapcsolódó általános és speciális követelményeknek az ismeretét tartalmazza. A **munkaerő-piaci ismeretek** pedig az egyes foglalkozásokkal, illetve munkakörökkel kapcsolatos kereslet-kínalmi viszonyok, az elérhető keresetekre vonatkozó információk és prognózisok ismeretét jelenti. A **képzési lehetőségek ismerete**, pedig azt jelenti, hogy az egyén tájékozott oktatási intézmények képzési lehetőségeiben.

A pályaorientáció kulcsa tehát ezen négy területről a legmegfelelőbb információk átadása. Cél az, hogy az életben leírt „vargabetűk” nagysága minél kezelhetőbb legyen.

Milyen jogszabályi háttér támogatja a pályaorientációt? Milyen jellemzi az általános iskolások pályaorientációs folyamatát? Mely intézmények vesznek részt Magyarországon a pályaorientációs kulcs folyamatokban? Milyen módszerek, eszközök támogatják a

pályorientációt? Hogyan segíthetik az általános iskolák a pályaválasztás előtt álló fiatalok döntését? A pályorientáció négy alappilléreiről hogyan tudnak információhoz jutni a fiatalok? A következőkben ezen kérdésekre kaphatunk választ.

HATÁLYOS JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A megvalósuló EFOP projekt időszakában – 2019-20-ban, a hazai oktatási rendszer jelentős változáson esik át, ami hatással van a diákok pályaválasztási döntésére. 2020 a reformok éve Magyarországon: alapjaiban alakul át a hazai szakképzés, új intézmény-, ösztöndíj- és életpályarendszer lép életbe.

A Magyar Közlöny 2019. évi 191. számában (2019. november 28.) jelent meg a 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről. A Törvényt az Országgyűlés a 2019. november 19-i ülésnapján fogadta el. A jogszabály 2020.január 1-től szakaszosan lép életbe. A Törvény végrehajtási rendelete a 2020. évi 20 számban 2020. február 7-én jelent meg.

A törvény preambuluma szerint Az Országgyűlés „a tudatos szakma-, illetve képezésválasztás elősegítése, a szakképzés XXI. századi követelményekhez igazított, magas színvonalának biztosítása, a tudásalapú gyakorlati tanulásra, a digitális tudás fejlesztésére, a kreatív és széles látókörű gondolkodásra, továbbá a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességére oktató, a szakképzés és a gazdasági szféra közötti együttműködés erősítésére alapozó, valamint valós piaci esélyt és biztos megélhetést biztosító szakképzettség, illetve szakképzés megszerzését elősegítő szakképzési rendszer kialakítása céljából” alkotta a jogszabályt.

A törvény értelmében 2020-21-es tanévtől felmenő rendszerben átalakul a szakképzés intézményi szerkezete. A szakképző intézményeknek két típusa lesz, az ötéves technikum és a hároméves szakképző iskola. Így az általános iskola 8. osztályos tanulói a tanulmányaik folytatásához három középfokú oktatási intézménytípus közül választhatnak: gimnázium, technikum, szakképző iskola. Az új szakmastruktúra szerint 174 alapszakma lesz. (5)

A projekt idején szintén változott a közoktatást szabályozó alapidokumentum tartalma. 2020.január 31-én jelent meg a Magyar Közlöny 2020. év 17. számában a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012 (VI.4) Kormányrendelet módosítása. A 2020/5. Kormányrendelet a pályorientáció témában a korábbi rendelethez képest módosítást nem tartalmaz. Az érvényben lévő Nemzeti Alaptanterv a pályorientáció

témaköréhez továbbra is az alábbi összefoglaló instrukciót adja a nevelési-oktatási intézmények számára.,,Az iskolának – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek révén a diákok kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát, valamint képessé válnak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket. Ezért fejleszteni kell bennük a segítséssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.”

Évfolyamokra bontva, tartalmilag is meghatároz a NAT bizonyos ismeretanyag minimumot a pályaaorientáció témájához, az alábbiak szerint: 5–6. évfolyam: Véleményalkotás az egyes szakmákról, munkatevékenységekről. 7-8. évfolyam: A tervezett pálya jellemzői, összevetése a személyes elképzelésekkel, a lehetőségek helyes megítélése, reális önértékelés. A megélhetést biztosító munkára való alkalmasság nélkülözhetetlen összetevőinek (szaktudás, tanulás, munkakultúra) tudatosítása. A pénzkereső munka, a szakmák, foglalkozások csoportjainak jellemzői. A szakma-, illetve pályaválasztás előkészítése. (6)

További kapcsolódó jogszabályok a segédlet mellékletében olvashatóak.

A PÁLYAVÁLASZTÓ FIATALOK ÉLETKORI SAJÁTÓSÁGAI

A pályaválasztás előtt álló fiatalok számára szervezett pályaaorientációs tevékenységek tervezésénél elengedhetetlen figyelembe venni az életkori sajátosságait.

A prepubertás („kiskamasz” időszak) életkori jellemzői rendkívül nagy variabilitást mutatnak. Ez az átmeneti fejlődési szakasz korhatárok, készségek, pszichés komponensek tekintetében akár az egyénen belül is, de a csoportban, osztályban mindenképpen jelentős különbségeket, eltérő szinteket jelez. Lehetnek olyan diákok, akik bizonyos készségeikben alacsonyabb, míg mások akár az életkorukban elvárt szinttől magasabb funkcionális színvonalat érnek el. Ennek ismeretében a csoportklíma, az érzelmi-kapcsolati háló jellegzetességeinek figyelembevétele kiemelten fontos a közös munka megszervezésénél, az emocionális biztonságot nyújtó közeg kialakításánál.

A kiskamasz korosztályra jellemző az is, hogy a testi folyamatok gyors érése és változása

mellett a lelki folyamatok „fáziskésésben” vannak, ami miatt az alkalmazkodás nehézkessé válik. Ellentmondásokkal teli időszak ez a diák számára is: a felnövekvő, alakuló testben olykor visszatekintő, „hátrakapaszkodó”, bizonytalan lélekkel, formálódó készségekkel élő fiatal küzdelme. Gyakoribbá válik az érzelmi állapot hullámozása, az ingerlékenység, a meggondolatlan, türelmetlen, gyors reakció a külső történésekre, a társakkal szembeni indulatos megnyilvánulás (olykor a verbális vagy fizikai agresszió is), „szemtelenység” a felnőttel szemben – ugyanakkor a belső világ felé nyíló, változó mélységű és mértékű kíváncsiság megjelenése és érzékenység is. (7)

A bevezetésben említett Pályaorientációs témnapokon részt vett pedagógusok egybehangozóan úgy tapasztalták, hogy az általános iskola földrajzi elhelyezkedésétől függetlenül, az érintett generációt manapság nehezebb motiválni, mint korábban. A digitális forradalom hatására az on-line idő használata, szélsőséges esetekben az ettől való függés, hátráltatja a tanulásukat, a kognitív és emocionális fejlődésüket. A diákok aktív, értő figyelme rövidebb ideig leköthető, a szülői értékek differenciáltak, a tanulás, mint érték sem egységes. A konfliktusok asszertív kezelésére, az érzelmi megéléseikre és annak kiventilálására iskolai keretek között, és sok esetben otthoni környezetben sincs mindig lehetőség. Általánosságban megfigyelhető az elmélyülés, a kötelességtudat, a kitartás hiánya. Számos esetben a szociális alapkészségek fejletlenségéről az emberi kapcsolatok sekélyességéről, feszültségről, a megküzdési stratégiák használatának hiányáról, felületességről, hosszú távú célkitűzések hiányáról számoltak be a résztvevők Pedagógusok a korosztály jellemzése kapcsán.

A pályaorientációs foglalkozástervezésnél e sajátosságok ismerete hasznos támpontként szolgálhat. A csoport és a tagok „profiljának”, pszichés érettségének, szociokulturális sajátosságainak pontos ismerete, a pályaorientációs feladatok, tevékenységek ilyen szempontú differenciált megválasztása alapvetően befolyásolja a foglalkozások sikerességét, a kockázati elemek között ezek figyelmen kívül hagyása vagy a pályaorientáció tevékenységtervezet „csoportra szabásának” elhagyása szerepelhet.

A PÁLYAORIENTÁCIÓ SZEREPLŐI, INTÉZMÉNYEI

Hazánkban jogilag nem leszabályozott az egységes pályaorientációs tevékenység és így annak kizárólagos felelős intézménye sincs. Magyarországon a pályaorientációval és pályatanácsadással kapcsolatos feladatok koordinációja két minisztérium, az Emberi

Erőforrások Minisztériuma és a Nemzetgazdasági Minisztérium felügyelete alá tartozik. 2015. január 1-óta a Nemzetközi Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZFH) feladatkörébe tartozik az életpálya tanácsadási szolgáltatások kidolgozása és működtetése.

A pályaválasztás előtt álló általános iskolás diákok pályorientációs folyamatában és a döntés meghozatalában számos szereplő segítségül hívható: a szülők, a családtagok, a kortárs csoport, a pedagógusok, alap-középfokú oktatási intézmények, munkaerő-piaci szereplők, humánerőforrás-fejlesztésben jártas szakemberek, pályorientációra szakosodott intézmények, szervezetek, Európai Unió programok stb.

A felsoroltak közül az iskolákra nehezedik a legnagyobb társadalmi nyomás a pályorientációs tevékenységek szempontjából. A jelenlegi gazdasági-társadalmi környezetben az oktatás szerepe folyamatosan felértékelődik, mert a társadalom szereplői egyszerre várják el az oktatási rendszertől, hogy komplex világunkban eligazodó állampolgárokat neveljen, a munkaerő-piacon jól foglalkoztatható munkavállalókat képezzen, így járulva hozzá az egyén és a közösség sikeréhez és kiegyensúlyozott életéhez.

Fontos kiemelni, hogy az általános iskolák **pályorientációs tevékenysége**, nem tévesztendő össze az egyéb intézmények és szervezetek, jellemzően kampányszerű, adott **pályára irányítási tevékenységével**.

A pályára irányítást általában szakiskolák, fegyveres testületek és bizonyos hivatalok vagy ágazati szervezetek arra hivatott egységei, illetve az ott toborzási területen dolgozó szakemberei - a pályorientációs szakemberek közreműködését igénybe véve - végzik. A pályára irányítási tevékenység célja az egyes szervezetek követelményrendszerének megfelelő tanulói létszám biztosítása. Ez egy adott cél érdekében történő pályára irányítás és nem általános pályorientáció. Noha a programokban az általános iskolások is találhatnak hasznos tevékenységet. Az alábbiakban néhány további példa szerepel a célorientált pályorientációra. A **szakképzésben** a középfokú iskolák már szakmára is képeznek, tehát kapcsolataik inkább a munkáltatók, a hallgatóikat szakmai gyakorlatra fogadó cégek és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara felé irányulnak. Egy-egy intézmény több szálon kapcsolódhat a szakképző iskolákhoz a gyakorlati hely biztosításától, tanműhely felépítésén át, a duális képzésben való együttműködésig.

Termelő **vállalatok** és technológia-intenzív szektorokban tevékenykedő vállalatok számára különösen hasznos lehet az iskolákkal való együttműködés kialakítása és a leendő szakemberek

képzésébe történő bekapcsolódásba, mert ezzel megkönnyíthetik a munkaerő kiválasztást.

A **felsőoktatási intézmények** cégekkel, vállalatokkal való együttműködésének kiváló alapot kínálnak a gyakornoki- és szakmai gyakorlatok, melynek egyik haszna a hallgatók szakmai kompetenciáinak bővülése, munkaerő-piaci esélyeinek növekedése és a cég számára potenciális munkaerők felkészítése. A felsőoktatási intézmények keretében diákközpontokat, tanulmányi és karrierirodákat működtetnek, ahol a hallgatók szakirány választással, álláskereséssel, ösztöndíjakkal kapcsolatos, csoportos és egyéni tanácsadási szolgáltatásokat vehetnek igénybe.

Az **Európai Élethosszig tartó Pályaorientációs Hálózat (ELGPN)** célja, az Európai Unió tagállamai és a szomszédos országok számára egy európai szintű együttműködés megvalósításának elősegítése az oktatási szektor és a foglalkoztatók között, a tagállamok közötti együttműködés propagálásával, az **Élethosszig Tartó Tanácsadás (Life Long Guidance - LLG)** szakmai irányelvei mentén. A hálózatot a tagállamok hozták létre, az Európai Bizottság az LLG Program égisze alatt támogatja működését. A hálózat honlapja a <http://www.elgpn.eu> linken elérhető.

Az **Euroguidance** egy európai szintű, tanácsadó központokat összekötő hálózat, amely az európai polgárok számára elérhető mobilitási lehetőségek megismertetésére hivatott, a pályatanácsadó szakemberek és állampolgárok körében. A hálózat honlapja elérhető a <http://euroguidance.eu> linken.

Az **EURES (European Employment Services, Európai Foglalkoztatási Szolgálat)** olyan tanácsadó és információs hálózat, amelynek célja az Európai Unió, illetve az Európai Gazdasági Térség országai közötti munkaerő-áramlás elősegítése. Az EURES ügyfélszolgálaton az EURES tanácsadók (hazánkban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal keretein belül működve) személyesen, telefonon és e-mailben segítséget nyújtanak az állás keresőknek a külföldön való elhelyezkedésben, a munkáltatóknak pedig külföldi munkavállalók toborzásában. Tájékoztatást adnak az egyes országok munkaerő-piaci helyzetéről, társadalombiztosítási, munkanélküli ellátórendszereiről, a munkavállalás feltételeiről és az adott ország életkörülményekről. Az EURES honlap elérhető a <https://ec.europa.eu> linken.

A **Nemzetközi Pályaorientációs és Közpolitikai Intézet (The International Center for Career**

Development and Public Policy (ICCDPP), célja a pályaorientációs szabályozási irányelvekkel kapcsolatos nemzetközi eszmecsere elősegítése. A szervezet honlapja elérhető az <http://iccdpp.org> linken.

A **Nemzetközi Pályaorientációs Szövetség (IAEVG: International Association for Educational and Vocational Guidance)**, egy a tanácsadási szolgáltatások egységesítését és fejlesztését, valamint az ezekkel kapcsolatos irányelvek képviselőit zászlóujára tűző nemzetközi szervezet, amely meghatározott alapelvek szerint szervezi munkáját és tagságát. A szervezet honlapja elérhető az alábbi linken <http://www.iaevg.org>. (9)

A fent felsorolt célzott pályaorientációs tevékenységek mellett fontos kiemelni, hogy az általános iskolások számára a leghasznosabb, ha önmagukról reális képet, ha a munka világáról, a szakmákról, a továbbtanulási lehetőségekről kielégítő tájékoztatást kapnak. Az általános iskolák pályaorientációs tevékenységének ez a kulcsa. A pályaválasztási döntés súlyát felismerve egyre több hazai szervezet vállalja fel, hogy segíti a pályaválasztás előtt álló fiatalokat a pályaválasztásban, pályaorientációban. Az alábbi lista áttekintést ad olyan hazai intézményekről, melyek szerepet vállalnak az általános iskolások, valamint a középiskolások ez irányú felkészítésében. Az iskolák pályaválasztási programjaiba nagy sikerrel integrálhatók az alábbi intézmények szolgáltatási.

OKTATÁSI HIVATAL (OH) - PEDAGÓGIAI OKTATÁSI KÖZPONT (POK)

- ⑩ a pályaorientációt – kiemelten az MTMI terület választását támogató – eszközfejlesztés
- ⑩ pedagógusok módszertani felkészítése
- ⑩ tudásmegosztás
- ⑩ köznevelés, felsőoktatás és a munka világának összekapcsolása
- ⑩ FELVI működtetése
- ⑩ DPR (Diplomás Pályakövetési Rendszer működtetése - diploma megszerzése után kilátások: mennyi az elhelyezkedési idő, az illeszkedő munka aránya, a kezdő bér, mennyibe kerül a felsőoktatás és mennyi idő alatt hogyan térül meg, munkakörönként milyen az életpályáiv, a munkaerőpiaci státusz stb) <https://www.diplomantul.hu>
- ⑩ Bővebben itt: <https://www.oktatas.hu/> valamint az Oktatási Hivatal keretein belül működő Pedagógiai Oktatási Központokban <https://www.oktatas.hu/kozneveles/pok/>

PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLATOK

- a pályaválasztásban segítséget kérő intézményekben önismereti foglalkozások tartása pszichológus és gyógypedagógus szakirányú végzettséggel rendelkező szakemberekkel
- középiskola választásban egyéni tanácsadás
- pályaorientációs folyamat-tanácsadás (3-6 alkalom)
- egyéni tájékoztatás a szakszolgálatokban,
- csoportos tájékoztatás az iskolákban osztályfőnöki órán
- segítségnyújtás osztályfőnököknek az iskolákban
- pályaorientációs tematikus naphoz eszközök gyűjtése és megosztása
- munkaerőpiaci – helyzetről tájékoztatás
- A Pedagógiai Szakszolgálatok pályaorientációs feladatai részletesen itt:
- https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop3213/eloadasok/03_2020_EFOP-3.2.13_GEBAUER_final.pdf
- <http://gymism-pedszakszolg.sulinet.hu/hu/palyavavalasztas>

TANKERÜLETI KÖZPONTOK:

- aktuális pályaorientációs események és tevékenységek népszerűsítése az intézményvezetők körében.
- pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő osztályfőnöki órák szervezése, megtartása
- a középiskolák helyszíni bemutatkozásának biztosítása
- a középiskolák írásbeli tájékoztatóit, bemutatkozó kiadványainak intézményi szinten online módon - zárt csoportban történő megosztása
- szülői értekezlet szervezése, megtartása a jelentkezési lapok kitöltésével kapcsolatban (adategyeztető lapok).
- Bővebben itt: Klebelsberg Központ <https://kk.gov.hu/>

NEMZETI SZAKKÉPZÉSI ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI HIVATAL (NSZFH)

- Országos pályaorientációs és pályaválasztási rendezvények koordinációja és szakmai

támogatása, illetve utókövetése

- Szakmák Éjszakája program országos szervezése és koordinációja
- Mi Pálya? - műszaki pályaválasztó fesztivál országos szervezése és koordinációja
- Európai Szakképzési Hét országos szervezése és koordinációja
- "Építsd a jövőd!" – építőipari szakmai találkozó országos szervezése és koordinációja
- Pályaorientációs portál folyamatos fejlesztése és működtetése
- Pályaorientációs projektnapok szakmai támogatása, foglalkozások tartása
- Módszertani eszközök fejlesztése pl. pályaorientációs társasjáték itt letölthető:
<http://europass.hu/az-en-utam-palyaorientacios-tarsasjatek>
- Pályaorientációs szakemberek módszertani támogatása (képzések, workshopok)
- Euroguidance tanácsadói hálózat működtetése
- Euroguidance honlap működtetése, fejlesztése
- Kiadványok szerkesztése, megjelentetése: Információk gyűjtése és közzététele a tagországokban elérhető oktatási és képzési lehetőségekről, tanulási célú mobilitás támogatása
- felsőoktatásba felvételt nem nyertek szakképzésről való tájékoztatása az OH-val közösen
- szakképesítéskereső a nive.hu-n
- Pályaorientációs díj (jó gyakorlatok) meghirdetése és odaítélése
- <https://www.euroguidance.eu/hungary>
- NSZFH Felnőttképzési Főosztály, Szakmaszerkezeti és Pályaorientációs Osztály itt:
<https://www.nive.hu/>

SZAKKÉPZÉSI CENTRUM (SZC) és SZC TAGINTÉZMÉNYEI

- Pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő osztályfőnöki órák, és szülői értekezletek
- Üzemlátogatások szervezése
- Munkaerőpiaci folyamatok nyomon-követése a jövőbeni képzési kínálat alakításához
- - "Mi a pálya?" és Építsd a jövőd műszaki és építőipari pályaválasztó rendezvény lebonyolítása (néhány Centrumban működik)

- Pályaválasztási Kiállításokon (PVK) való részvétel
- A Pályaválasztási Kiállítás keretében megszervezésre kerülő szülői értekezletek előkészítése, lebonyolítása
- Szakmák éjszakája program megszervezése és lebonyolítása
- Nyílt napok megszervezése és lebonyolítása
- Általános iskolákban kortárs tájékoztatók tartása (esetileg működik)
- Szakképzés európai hetéhez kapcsolódó események előkészítése, lebonyolítása
- Pályaválasztást támogató programok szervezése (szakkörök, versenyek, egyéb rendezvények)
- Szakképzési HÍD program népszerűsítése
- GINOP 6.2.3-as projekt- lemorzsolódás csökkentése pályaaorientációs tevékenységekkel
- Állásbörzék szervezése a diákok elhelyezkedésének támogatására
- munkaerő-piaci folyamatok nyomonkövetése

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

- ⑩ A területi kamarák pályaaorientációs tevékenységének koordinálása
- ⑩ Országos média kampány
- ⑩ Általános iskolások pályaaorientációs kérdőíves kutatások bővebben itt: <https://gvi.hu/kutatasaink/palyaorientacio>
- ⑩ Szakmavilág honlap működtetése bővebben itt: <https://szakmavilag.hu>
- ⑩ Szakma Sztár Fesztivál bővebben itt: <https://mkik.hu/hazai-szakmai-versenyek>
- ⑩ Pályaaorientációs kamion bővebben itt: <https://szakmavilag.hu/kamionos-roadshow>

TERÜLETI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARÁK

- Pályaaorientációs és pályaválasztást elősegítő szülői értekezletek szervezése, megtartása
- Pályaaorientációs és pályaválasztást elősegítő osztályfőnöki órák szervezése, megtartása
- Pályaaorientációs és pályaválasztást elősegítő rendezvények szervezése, lebonyolítása
- Pályaaorientációs és pályaválasztást elősegítő Önismereti tréningek szervezése, lebonyolítása

- Igény esetén egyéni tájékoztatás tanulóknak, szülőknek, pedagógusoknak
- Pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő üzemlátogatások szervezése, lebonyolítása
- Pályaorientációs események és tevékenységek folyamatos online népszerűsítése (honlap, facebook stb.)
- PR tevékenység a megyében (helyi sajtó, helyi média műsoraiban való megjelenés, sajtótájékoztatók tartása, reklám klipek elkészítése, vetítése, sajtóhirdetések, stb.)
- Megyei kiadvány elkészítése, eljuttatása minden 8. osztályos tanulóhoz
- Részvétel a Pályaválasztási Kiállítás megszervezésében, lebonyolításában
- Szakma Sztár Fesztiválra és a SkillsHungary Nemzeti Döntőre látogató diákok utaztatásának szervezése, „tárlatvezetés” a fesztiválon,
- „Tájéoló nap” pályaválasztást segítő program megvalósítása, igény esetén
- Kérdőíves kutatás lebonyolítása – „Általános iskolások pályaválasztása.”

NEMZETI AGRÁRGAZDASÁGI KAMARA (NAK)

- Pályaorientációs események és tevékenységek folyamatos online népszerűsítése (NAK honlap, facebook, stb.)
- A megyei igazgatóságok élményalapú pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő rendezvényeinek koordinálása (agrárszakképző iskolák és tangazdaságaik, valamint gazdálkodók bevonása, pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő osztályfőnöki órákon való részvétel, agrárképzések napja programok koordinálása, stb.)
- Agrárszakképzések bemutatása a Szakma Sztár rendezvényen
- A Hivatalos értesítőben megjelent egyéb országos szakmai versenyek pályaorientációs bemutatója
- Pályaorientációt segítő motivációs szakmai hét pilot jelleggel
- Bővebben itt: www.nak.hu

KORMÁNYHIVATAL

- Pályaválasztási kiállítások megszervezése és lebonyolítása
- üzemlátogatások szervezése
- Pályaorientációs és pályaválasztást elősegítő osztályfőnöki órák szervezése, megtartása

- Bővebben: Foglalkoztatási Főosztályok megyénként

ÚJ NEMZEDÉK PLUSZ

- Léptem – online pályaválasztási teszt itt: <https://leptem.ujnemzedek.hu>
- Ifjúsági Erőforrástérkép kialakítása . Az Ifjúság szakmai Erőforrástérkép az EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 azonosítószámú, Komplex ifjúsági fejlesztések – Új Nemzedék Újratöltve című projekt keretében valósul meg. Bővebben: <https://unp.hu>
- Ifjúságnavigátor program pályaeorientációs felülete Bővebben itt: <http://ifjusagnavigator.ujnemzedek.hu/lokacio/tovabbtanulas/>
- Országos Ifjúság szakmai Szakértői Adatbázis összeállítása

A PÁLYAORIENTÁCIÓ MÓDSZEREI, ESZKÖZEI

Milyen módszerekkel és eszközökkel tud egy általános iskola részt vállalni a diákok pályaválasztási folyamatában?

A fent felsorolt intézményeken kívül markáns hatása van magának az oktatási intézménynek, ahol a pályaválasztás előtt álló fiatal a tanulmányait végzi. A továbbtanulási, pályaválasztási döntések meghozatala az iskolai élet kiemelt feladata, amely nagymértékben meghatározza az életpálya alakulását. Ezért a pályaeorientációs pedagógiai tevékenység az oktatás és nevelés legfontosabb teendői közé tartozik. Ennek értelmében az alapfokú iskolák meghatározó résztvevői a pályaeorientációnak, ami már számos esetben kihangsúlyozásra került ebben a segédletben. Ezt erősítve, a 14/2017. (VI. 14.) EMMI rendelet a 2017/2018. tanév rendjéről [5. §] lehetővé teszi az iskolák számára, hogy az eddigieken felül egy további tanítás nélküli munkanapot jelöljenek ki, melyet kizárólag a tanulók pályaeorientációjának támogatására fordítanak. (8)

Az alapfokú nevelési-oktatási intézmények pályaeorientációs tevékenységük során főként az iskolaválasztásra készítik fel a tanulókat, megismertetik a közelben lévő képző intézményeket, azok képzési kínálatát. A diákokat ennek keretében nyílt napokra, pályaválasztási kiállításokra, szakmai napokra viszik. Azonban tágabb értelemben a lehetőségekhez mérten és az általános iskolában tanórai keretek között és rendhagyó osztályfőnöki órák során a különböző pályaterületek jellemzőivel, a foglalkozások világával, az iskolarendszerrel is megismerkednek

a diákok, koncentráltan a Pályaorientációs Napon és a tanév során folyamatosan is.

Ahogy az aktuális jogszabályi háttér elemzésénél már említésre került, a NAT évfolyamokra bontva, tartalmilag is meghatároz bizonyos ismeretanyag minimumot a pályaorientáció témájához, az alábbiak szerint: 5–6. évfolyam: Véleményalkotás az egyes szakmákról, munkatevékenységekről. 7-8. évfolyam: A tervezett pálya jellemzői, összevetése a személyes elképzelésekkel, a lehetőségek helyes megítélése, reális önértékelés. A megélhetést biztosító munkára való alkalmasság nélkülözhetetlen összetevőinek (szaktudás, tanulás, munkakultúra) tudatosítása. A pénzkereső munka, a szakmák, foglalkozások csoportjainak jellemzői. A szakma-, illetve pályaválasztás előkészítése.

Érdemes kiemelni, hogy a középiskola 11-12 évfolyamába újra előtérbe kerül a pályaválasztási folyamat. Ennek során a nevelési-oktatási intézmények pályaorientációs tevékenységének középpontjában már az egyéni érdeklődés, képességek és a foglalkozások követelményei egymásnak történő megfeleltetése áll. Itt elsődleges cél az életpálya tervezés különösen fókuszálva az egyéni céljainak megfelelő intézményválasztás segítése.

Alapfokú képzésben és a gimnáziumokban legtöbbször pályaorientációs tanárok, iskolapszichológusok, pályaorientációs konzulensek szervezik az intézmény pályaorientációval kapcsolatos tevékenységét, szükség szerint bevonva a Pedagógiai Szakszolgálatot, a Kamarákat továbbá alapítványokat és ifjúsági irodákat.

A pályaorientációs tematikus projaktnap és tanév során adódó egyéb pályaorientációs programok – mind a hagyományos iskolai keretek között, mind azokon kívül – szervezésénél fontos szempont, hogy az életpálya alakításához szükséges ismeretek, készségek, tapasztalati tudás megszerzését helyezték a középpontba, koncentráltan és az elérhető eszközök minél szélesebb körére alapozva, továbbá hogy a mintaprogramok a cselekvésközpontú, tapasztalati tanulás támogatását, az életvezetési kompetenciák fejlesztését célozzák.

A pályaorientáció sikerességét elősegíti, ha a helyi tantervek lehetővé teszik olyan témák feldolgozását, foglalkozások tartását a tanórákon, amelyek az egyes munkatevékenységek megismerését segítik elő. Ugyancsak hasznos, ha az iskola, a szabályozás támogatja a választható, valamilyen szakmai jellegű tapasztalatot lehetővé tevő önkéntes munkákat, társadalmi tevékenységeket, nyári tábort, szervezett üzemlátogatásokat.

A legcélszerűbb, ha az iskola keretein belül és az iskolán kívüli lehetőségeket ötvözi az adott oktatási intézmény pedagógiai programja a pályorientáció terén.

Az alábbi módszerek és érzékenyítő programok ötletek adnak a pedagógusoknak, hogy a Pályorientációs Téma napon vagy akár ezen kívül is, milyen módon tudnak segíteni a tanulók döntésében. Ennek kulcsa az információadás, lehetőség szerint a pályorientáció négy kiemelt pilléréről: 1. önismereti folyamatokról – reális kép saját magukról, 2. munkaerő-piaci helyzetről, 3. széleskörű szakmaismeretről és 4. a középfokú ill. felsőfokú (valamint egyéb felnőttképzési) képzési lehetőségekről.

Önismeret

Ki ismeri legjobban a turbulens testi-lelki változások, az inger és információ dömping, az iskolai leterheltség viharában sodródó pályaválasztó kiskamaszt? A szülő? A pedagógus? Az osztályfőnök? A kortársai? Vagy saját maga?

A témanapokon résztvevők véleménye szerint, a pedagógusok a mindennapokban egy adott közösségben látják a diákok viselkedését, ami egyébként is számos esetben az iskolához kötődő felvett, alkalmazkodó viselkedési forma. A személyiségük megismerése korlátozott: függ a tanított óraszámától, a tantárgytól, az osztálylétszámtól. Kevés az élményközpontú tevékenység, amikor iskolai közegen kívül is benyomást szerezhet a tanár a diákról, mint például osztálykirándulásokon. Túpontosan nem tudja megítélni a tanár diákok pályaválasztási döntésének helyességét. Hosszú az út a döntés bevalásának megítéléséig. Fontos, hogy a szülő és diák mondja ki a célt, a döntés felelőssége ne a tanárt terhelje.

A pedagógus a szülőkön keresztül is információt szerez, de a szülő-tanár kapcsolatok igencsak differenciáltak egy osztályon belül, és vidéki -városi viszonylatban is. Kistelepüléseken a pedagógusnak alkalma van mélyebb információt szerezni a családról. Abban sem egységes a szülői hozzáállás, hogy mennyire fogadják el a pedagógus véleményét a gyermek bizonyos kompetenciáiról, képességeiről, a szülők elfoglaltsága vagy saját gyermekének felszínes ismerete miatt. Végletes a szülő-tanár bizalmi kapcsolat: némelyek a tanártól csak a technikai információt várják a továbbtanulásról, míg mások a döntést. A résztvevő pedagógusok egybehangzó véleménye az volt, hogy tapasztalati tanulással, önismereti órákkal a diák

közelebb kerülhet önmagához, de hasznos lenne a szülőknek Szülők Akadémiáját tartani, ahol a kamasz lélekhez vezető, stresszmentes gyakorlati módszereket, a támogató kommunikáció praktikáit sajátítanának el, így a gyermekek önismeretét ezáltal is tudnák támogatni. Ezért fontos, hogy a pályaválasztással kapcsolatos kérdések az általános iskolában időben és folyamatosan napirendre kerüljenek, a döntések meghozatalában pedig a tanulók, a szülők és a pedagógusok együtt gondolkodjanak. A pályaorientáció célja a pályaválasztás előtt álló tanulókat és a szülőket is segíteni az iskola- és pályaválasztásban. A szülők tájékozottsága biztos támasz lehet gyermekük számára.

Mire érdemes figyelni a döntési folyamatban?

A fiatalok többsége sokszor külső hatásra – a szülők, az ismerősök példái és a média által sugallt kép alapján – választ pályát, pedig hosszú távon csak a belső indíttatás és az érdeklődés okoz elégettséget és tartja szakmájukban a dolgozó embereket.

A pályaválasztás, pályaépítés során egyaránt figyelembe vesszük a megélhetés és az önmegvalósítás iránti vágyunkat. Mindkettő fontos, hisz jobb, ha nem választanak a diákok olyan pályát, ami nem teszi lehetővé önmaguk és (leendő) családjuk fenntartását, de hosszútávon az olyan választás is káros lehet, ami személyiségüket nem hagyja kibontakozni.

Ahhoz, hogy olyan pályát, foglalkozást tudjanak választani, amelyben később sikerek lehetnek, és amely később a mindennapok során is örömet okoz, fontos, hogy figyelembe vegyék saját tulajdonságaikat és az egyes foglalkozások, szakmacsoportok jellemzőit.

Az **önmenedzselés** lépéseit és az életkori sajátosságokat szem előtt tartva, ebben a korban a tanulók pályaelképzelése mentén érdemes az alábbi önismereti területeket feltérképezni: kompetenciáik (“Miben vagyok jó?”), érdeklődési irányuk („Mit csinállok szívesen?”), és az egyénre jellemző munkaértékek („Ki vagyok, Mi a fontos a számomra?”). Fontos, hogy a diákok (szülői, tanári, tanácsadói/konzulensi segítséggel) minél pontosabban megismerjék ezeket a személyes jellemzőiket. Ebben segítségükre lehetnek a portálon lévő kérdőívek is.

A tanuló ezek alapján fogalmazza meg célját: mely pálya irányába tanuljon tovább? Ebben a lépésben tehát foglalkozásokról és képzésekről is ajánlott beszélni, olyanokról, amelyben a

tanuló képességei miatt várhatóan sikereket fog elérni, így elégedettséget fog neki okozni. A tanulók tervezési készségét erősítve, fontos az elképzelés és a realitások egyeztetése, az élet- és pályatervek szükségességének tudatosítása. Rendkívül hasznos az egyéni terv készítése a karrier megalapozására, érdemes továbbá a személyes képzési tervről, és a korrekció lehetőségéről is beszélni a diákoknak.

A következő lépés a továbbtanulási lehetőségek feltárása. Olyan intézményt érdemes választani, amely a gyermek céljaihoz leginkább kapcsolódik. Ezt követően nincs más hátra, minthogy a kiválasztott intézmény felvételi eljárásának eleget tegyen a diák.

A folyamat utolsó lépése - az értékelés -, folyamatosan történik. Az értékelés forrásának tekinthetők a gyermek tapasztalatai, érzései (hogyan viszonyul a diák a tanultakhoz, milyen sikereket ér el, van-e elégedettség érzése); a tanári értékelés (nemcsak jegyek, hanem a tanári vélemény a gyerek és a tanultak viszonyáról – ezért is fontos a pedagógus és a szülő folyamatos kapcsolata a tanulmányok alatt); és a szülői elgondolás (hogyan fog boldogulni a gyerek a tanultakkal a továbbiakban).

Az értékelés eredményeképpen újra meghatározásra kerülhetnek az erősségek (az új tanulmány milyen további erősségekre hívta fel a figyelmet, vagy éppen erősségnek vélt képességről derült ki, hogy mégsem az); és a célok (például: továbbtanulni, vagy kilépni a munkaerő-piacra).

Tehát összegezve, az önismeret kapcsán fontosak az érdeklődési irányok, a tantárgyi érdeklődés és pályae érdeklődés viszonyának tisztázása. Külön témaként kell kezelni a családi hagyományok felismerésének jelentőségét. A személyiségtulajdonságokon belül a képességet, mint a munkavégzéshez szükséges tényezőt kell kezelni, elsősorban a pozitív megerősítés jegyében. Azokat a képességeket kell feltárni és elemezni, amelyekben a tanulók jók, és amelyek bizonyos szakmákhoz köthetőek. Kívánatos a képességkombinációk kialakítása, hiszen az egy képesség egy pálya összekapcsolása elavult szemléletet tükröz, míg a képességkombinációk nagyobb esélyt adnak a megfelelő szakma megtalálásához. A munkamód jelentős tényezője lehet a munka világában elérhető sikerességnek. A tanulásra jellemző beidegződések, megoldási módok tudatosítása és összekapcsolása különböző tantárgyakkal, segíthet a tanulónak az iskolai eredményességük növelésében.

Fontos kiemelni, hogy az átfogó, foglalkozástól független life-skills - életkézségek fejlesztése kiemelkedő fontosságú az önismereti foglalkozások kapcsán. Ilyen készségek lehetnek az empátia, aszertivitás, stresszkezelés, konfliktuskezelés, cél-probléma elemzés, rugalmasság, időmenedzsment, tanulási technikák, félelemkezelés, manuális-finommotorikus készségek, interkulturális, szociális készségek.

A Nemzeti Pályaorientációs Portálon általános iskolásoknak szóló kérdőívek is találhatóak, amelyekből megtudhatják, hogy milyen foglalkozási területek és pályakörök illeszkednek az egyes érdeklődési területekhez és a különböző kompetenciákhoz.

Fontos kiemelni, hogy számos Európai Unió program támogatja a pályaorientáció módszereit. Ilyen például az EFOP - 3.2.13-17-2017-00002: Az alap- és középfokú iskolák pályaorientációs tevékenységét, kiemelten az MTMI-készségeket és -kompetenciákat támogató pályaorientációs szakmai módszertan átfogó megalapozása és fejlesztése program is. Ezen programon belül a 2020-as évben kerül megtartásra országos szinten a „Pályaorientációs módszertan – felkészítés a pályaorientációt támogató mérőeszköz (POM) használatára, a tanulói profil elemzésére” című akkreditált pedagógusképzés, amely egy gyakorlati módszerrel segíti a pedagógusokat, hogy tanítványaikat segítsék az önismeret útján.

Pályaismeret

A pályaorientáció fő célkitűzései közé tartozik, hogy a tanulóknak legyen áttekintésük a **foglalkozásokról**, ismerjék a különböző pályákban rejlő karrierlehetőségeket, ezen keresztül ismerjék meg a magyar gazdasági életet meghatározó főbb szakterületeket. A jó pályaválasztás feltétele a pályaismeret, ami az egyes pályák leglényegesebb követelményeinek ismeretét jelenti, annak érdekében, hogy a diákok képességei, tudásuk és a választott pálya megfeleltethetők legyenek egymásnak. Az egy-egy pályán elérhető karrier és siker nagyban függ az odavezető úttól, nevezetesen a (szakk)épzési lehetőségektől. Ezért világossá kell tenni számukra a szakképzés és felsőoktatás rendszerének felépítését, az elérhető szakmák számát és jellemzőit, a hiányszakmákat, a felsőoktatási végzettséget igénylő foglalkozások jellemzőit, a felsőoktatás képzési rendszerének jellemzőit. A karrier-tervezéshez kapcsolódóan kiemelten kell kezelni a képzési idő jelentőségét, az iskolarendszerű képzés és a felnőttképzés nyújtotta lehetőségeket. Itt fontos megemlítenünk az egyes **szakmák profilját**, ami az egyes foglalkozásokról nyújt részletes információkat. A leírásokból kiderül, hogy milyen

tantárgyakból szükséges jól teljesíteni, ha az adott szakmát választja a diák, milyen iskolát kell elvégezni a szakma gyakorlásához, illetve milyen tevékenységeket, feladatokat látnak el az adott szakmában dolgozó szakemberek, milyen körülmények között dolgoznak. A foglalkozás leírásokban sok olyan fontos információt megtalálható, ami segít a megfelelő pálya kiválasztásában. Sokat segíthetnek a foglalkozásbemutató filmek és foglalkozás leírások. (bővebben a Nemzeti Pályaorientációs Portálon palyaorientacio.munka.hu)

Munkaerőpiac

Mit is az a munkaerőpiac? Egyfajta virtuális tér, ami a munkaerő adásvételével kapcsolatos viszonyok összességét jelenti: a munkát kereső emberek alkotják a kínálatot, vagyis ők az eladók, míg a munkaadók a keresletet, vagyis ők a vevők. Ha egy adott szakmában nagy a kínálat, az eredményezhet munkanélküliséget, vagy a munkabér csökkenését. Ellenben ha kicsi a kínálat, a munkaadók oldaláról viszont nagy a kereslet, az kedvezően hat a várható munkabérré. Miért fontos, hogy ismerjék a diákok a munkaerő-piacot?

Mert ha ismerik a keresletet-kínálatot, akkor tudják hogy miből van hiány, és ott jó esélyeik vannak az elhelyezkedésre, vagy ha ismerik egy adott szakmában a várható bérek nagyságát, abból megtudhatják, hogy olyan színvonalon tudnak-e élni, amelyet elképzelték

A munkaerő-kereslet és kínálat dinamikájának felismerése alapvető fontosságú, nem csak az általános iskolai pályaválasztásnál hanem egész életút során, hiszen ennek megfelelően többször változtathatnak a kereslethez, igényekhez alkalmazkodva. Ha szeretnének tájékozódni a diákok, az egyes szakmákra vonatkozó átlagbérek statisztikáját meg tudják nézni. A Nemzeti Pályaorientációs Portálon a bérkereső fül alatt.

Tehát a munka szerepe a személy életében a munkavállaláson keresztül mutatható be. Ehhez kapcsolódó ismeretek **a munkaerő-piaci jellemzők**, a munkavállaló szerepe és lehetőségei, az önálló vállalkozás jellemzői. Ezeket a céglátogatások, szakmabemutatók alkalmával is megismerhetik a diákok. Fontos hangsúlyozni a pozitív bemutatás jelentőségét. A munkanélküliség, mint jelenség elemzése, elsősorban prevenciós szempontok szerint kerüljön megbeszélésre.

Milyen eszközök, módszerek segítenek a fent említett területekről tájékoztatást adni a diákoknak Sopron és környékén a pályaorientációs Napon vagy azon kívül is?

Iskolai keretek között:

Az általános iskolák tanterveihez és egyéb infrastrukturális lehetőségeihez mérten rendelkezésre álló óraszámban és foglalkozástípusban számos lehetőség adódik a pályaorientációs tevékenység keretében lebonyolítható gyakorlati foglalkozások végrehajtására.

Célszerű az ilyen foglalkozásokra legalább két tanórányi időkeretet biztosítani. A foglalkozások során a kiscsoportos munkavégzést, illetve a nagycsoportos megbeszélés, mint eszközt javasolt; annak érdekében, hogy a tanulók az egyéni eltéréseket és a jellemző mintázatokat felismerhessék és azokról véleményt alkothassanak, illetve azokat a további foglalkozásokhoz kiemeltethessük velük. A foglalkozások intenzitását, valamint a közös munka kulcsát jelentő egyéni bevonódást, az egyes alkalmakat megelőző előkészítő feladatok kiadásával fokozhatjuk. Alapvető célja a pályaorientációs tevékenységnek, hogy a pályákkal képzési formákkal, munkaerőpiaccal és önmagukkal kapcsolatos önálló információszerzésre felkészítse a tanulókat.

A tantermi pályaorientációs foglalkozásokat érdemes az alábbi általános struktúra mentén lebonyolítani:

- 1. Hangulatteremtés:**a tanulók érzelmi- hangulati felkészítése a csoportfoglalkozásra, játékkal, zenével, fejtörővel, keresztrejtvénnyel.
- 2. Célkitűzés:** tudatosítani a résztvevőkben, mit kell ma tenniük önmagukért.
- 3. Ismeretfeldolgozás:** meghatározott tartalmú gyakorlatok segítségével dolgozza fel a csoport a témát. Javasolt feladattípusok: gyűjtés, csoportosítás, párosítás, rangsorolás, fogalomtisztázás, definíció megalkotása, mondatbefejezés, összehasonlítás, táblázatok létrehozása, videofilmek elemzése, ábrázolás, asszociációs játék, érzékelésen alapuló játék, szerepjáték, helyzetgyakorlatok, munkahely látogatás.
- 4. Személyes hozam:** egyéni megnyilatkozásokat hívunk, kérdésre válaszokat gyűjtünk, amiben a résztvevők megfogalmazzák, mit nyertek a foglalkozás révén.
- 5.A következő foglalkozás előkészítése:**
A következő foglalkozás témájához kapcsolódóan különböző feladatokat adunk a csoportnak.

Néhány ötlet pályaorientációs tevékenységre tantermen belül.

- osztályfőnöki órákon kívül, egyéb órákon pályaeorientációs tartalmak bevezetése, tantárgyhoz kapcsolódó foglalkozások szakmabemutatói. (pl: Történelem:régész, földrajz: idegenvezető, turizmus, geodéta, meteorológus, pilóta,rajz órán iparművészek, porcelánfestők, matematika: mérnökök, kutatók, bankárok ,magyar órán: önismereti tartalmak, pszichológus stb.) [www. Szakmavilag.hu](http://www.Szakmavilag.hu) oldalon a Szakmakereső funkció felhasználásával
- önismereti kérdőívek – online vagy papíralapon
- eletpalya.munka.hu Pályaeorientációs Portálon tematikus kérdőívek külön az általános iskolás és a középiskolás korosztálynak Tantárgyi érdeklődés, Munkamód, Pályaeirettség, Munkaérték, Tanulási erőforrás stb. témákban
- A Szombathelyi Foglalkoztatási Paktum Paktumiroda honlapján pályaválasztási kérdőívek, pályakalauz, pályaválasztási önismereti tesztek, életpálya kérdőív <https://www.paktumiroda.hu/otletborze/palyavalasztasi-iranytu/palyavalasztasi-kerdoivek>
- [https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/palyavalasztasi_teszt_szakvalasztas_erettse_G67 NR6](https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/palyavalasztasi_teszt_szakvalasztas_erettse_G67_NR6) az Eduline koordinálásában pályaválasztási tesztek
- a Mi -Értünk Egyesület honlapján pályaválasztási információ és önismereti tesztek <https://www.mi-ertunk.hu/palyavalasztasi-tanacsadas/>
- www.szakmavilag.hu oldalon – Melyik szakma illik Hozzád fül alatt: Iparági érdeklődési kérdőív, kompetencia kérdőív, eredményorientációs kérdőív feldolgozása
- Léptem – online pályaválasztási teszt csoportos és egyéni feldolgozása (osztályfőnöki vagy informatika órán) letölthető: itt: <https://leptem.ujnemzedek.hu>
- pályaeorientációs kisfilmek elemzése pl: a Magyar illetve a Soproni Kereskedelmi és Iparkamara pályaeorientációs kisfilmjei : Kézenfekvő Szakmák megtekinthető: <https://www.youtube.com/watch?v=bo78X-nv1Pg> ; <https://www.youtube.com/watch?v=1VTuNkSI>
- a Nemzeti Pályaeorientációs portálon 423db foglalkozásról szakmabemutató és szakmaelemző kisfilmek eseti feldolgozása (<https://palyaeorientacio.munka.hu>)
- Szakmavilág telefonos applikáció használata egyéni portfólió kialakítására
- POM- Pályaeorientációs Mérőeszköz használata EFOP - 3.2.13-17-2017-00002 projekt keretén belül a tanulói profil elemzésére
- GVI kutatási kérdőív tantermi feldolgozása bővebben: <https://gvi.hu/kutatasaink/palyaeorientacio>
- Tájéoló Nap program : Bajor mintáról adaptált módszer, 6x45 perces pályaeorientációs

szakmai nap általános iskolák számára. Bővebb információ: Edunet Alapítvány
https://cgcw.edunet.hu/media/docs/03a_Tajolo_ismereteto.pdf

- önismereti foglalkozások (Pl. Bagd Bella Boldogság Órák mintájára és a Pozitivity - a pozitív gondolkodás társasjáték felhasználásával)
- „öregdiákok” visszahívása, szakmabemutatók
- Szakmabemutatók szülők által
- Középiskolai tájékoztató előadások helyszíni bemutatkozása. Időpont egyeztetés a Soproni Szakképzési Központban, valamint a Gimnáziumok Titkárságán
- Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által kifejlesztett, a Nemzeti Europass Központ honlapjáról letölthető pályaaorientációs társasjáték feldolgozása. letölthető itt: <http://europass.hu/az-en-utam-palyaorientacios-tarsasjatek>
- A Győr-Moson-Sopron megyei és a Soproni Pedagógiai Szakszolgálat pályaaorientációs munkatárastól pályaaorientációs foglalkozás igénylése <http://gym-sm-pedszakszolg.sulinet.hu/hu/palyavalasztas>
- A Nemzeti Pályaaorientációs Portál feldolgozása (Szakmabemutató kisfilmek, foglalkozásleírások, önismereti tesztek)
- A Soproni Kereskedelmi és Iparkamara Pályaaorientációs munkatárastól pályaaorientációs foglalkozás igénylése
- A Soproni Kereskedelmi és Iparkamara évente (novemberben) megjelenő pályaválasztási Kiadványának csoportos feldolgozása
- A Soproni Szakképzési Centrum Pályaaorientációs munkatársától pályaaorientációs foglalkozás igénylése
- kézügyességet, esztétikai érzéket fejlesztő és felmérő kézműves foglalkozások tartása. A Soproni Kézműves Műhelyek oktatóitól tantermi foglalkozások igényelhetőek a Soproni Kereskedelmi és Iparkamara szervezésében (pl. üvegolvasztás, bútorfestés, ékszerkészítés, porcelánfestés, varrás stb.)
- Szülők tájékoztatása az általános iskolákban a középiskolák vezetői részéről
- Szakkör, fakultációk szervezése szakmákkal kapcsolatban
- cégek HR-es munkatársaitól előadás igénylése, a munkaerőpiac kihívásairól, önéletrajzírásról, álláskeresésről, állásinterjú attitűdről stb.)
- tájékoztatás felvételi eljárásról, jelentkezési lapok kitöltéséről, határidőkről
- a pályaaorientációs foglalkozások tapasztalatairól saját mappa készítése a diákok által

Tantermen kívüli lehetőségek:

Házon kívüli pályaaorientációs foglalkozások keretében ajánlott különböző gazdasági (termelő és szolgáltató) ágazatokból választott, helyben elérhető vállalkozásokkal, intézményekkel felvenni a kapcsolatot és a tanulók számára megfelelően előkészített (későbbiekben közösen feldolgozandó feladatok kiadásával) látogatást szervezni, nyílt napokon vagy pályaválasztási kiállításokon részt venni. Az ilyen viszonylag kötetlen alkalmakkor a tanulóknak lehetősége nyílik a különböző pályákkal- szakmákkal kapcsolatos foglalkozásjellemezők, az ott használatos munkaeszközök, munkafolyamatok, jellemző munkamozzanatok és a munkakörnyezet megfigyelésére. A ráépülő foglalkozások során feldolgoztathatjuk a különböző látogatások során megfigyelt közös és eltérő foglalkozásjellemezőket, kapcsolódó foglalkozási követelményeket, szakmai képzési követelményeket, képzési szinteket, valamint az azokhoz köthető képzés- és intézménytípusokat.

Általános iskolában törekedjünk arra, hogy a tanulók képesek legyenek a pályákhoz és a foglalkozás(csoport)okhoz kötődően egyéni preferenciáikon túlmenően, indokolni és egyéni tulajdonságaikkal összekapcsolni leendő választott foglalkozásaikat. Ezek a klasszikus és népszerű, szimpátiaválasztáson alapuló foglalkozásoktól (rendőr, mozdonyvezető, illetve óvónő, fodrász stb.) későbbiekben jelentősen eltolódnak majd, a pályaaorientációs foglalkozásokon azonban a fenti sémákra bátran építhetünk.

Alább néhány lehetőség a tantermen kívüli foglalkozásokra:

- ⑩ Szakmák Éjszakája és Szakmák Délelőttje programon részvétel (A Soproni SZC által évente novemberben)
- ⑩ Mi Pálya? - műszaki pályaválasztó fesztiválon részvétel
- ⑩ Európai Szakképzési Hét helyi rendezvényein részvétel
- ⑩ Építsd a jövőd!” – építőipari szakmai találkozó helyi rendezvényein részvétel
- ⑩ Szakma Sztár Fesztiválon részvétel (minden év áprilisában kerül Budapesten megrendezésre kb .11 000fő, hetedik osztályos tanuló részvételével)
- ⑩ A soproni Liszt Konferencia Központban tartandó Pályaválasztási Kiállításon részvétel (a rendezvényen önismereti szoba üzemel)
- ⑩ A Soproni SZC-hez tartozó Középiskolák Tanműhelyeinek látogatása, interaktív foglalkozás igénylése
- ⑩ A Soproni SZC Vas és Villamosipari Szakképző Iskolája és Gimnáziumában működő,

a GINOP-6.2.3-17-2017-00003 projekt keretein belül megvalósult makers' space alapú, DKA Sopron Digitális Közösségi Alkotóműhely meglátogatása

- ⑩ Középiskolák helyszíni látogatása
- ⑩ Középiskolák, felsőoktatási intézmények nyílt napjainak látogatása
- ⑩ EDUCATIO Kiállítás megtekintése és/vagy helyi lehívása
- ⑩ Kisvállalkozások, Cég és Üzemlátogatások szervezése, interaktív szakmabemutatók igénylése (hotelek, bankok, óvodák, állami szervezetek, médiaközpont, szépségipar stúdiói, multinacionális cégek, erdei iskola, borászatok, gyártó nagyvállalatok stb.)
- ⑩ Szabaduló szobák élményalapú tapasztalása önismereti, konfliktuskezelési célokra
- ⑩ az SZC kiemelt pályaaorientációs rendezvényein részvétel pl.Divatgála
- ⑩ a Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központban a Prokultúra Kht. Iparoskodó családi napján szervezett részvétel évente januárban

MÓDSZERTANI SEGÉDANYAGOK

1. Új Nemzedék Bázisiskola Program honlapján Kidolgozott életpálya foglalkozástervek 90 percre: Megküzdési módok, Konfliktuskezelés, Együttműködés, Kommunikáció, Önmenedzslés, Önbizalom, Álláskeresés, Döntési Konfliktusok, Cselekvésterv stb. témákban, valamint kidolgozott Feladatgyűjtemény korosztályonként, időtartamra, feladattípusokra, helyszínekre csoportosítva. Letölthető itt: <http://bip.ujnemzedek.hu/foglalkozastervek/>

2. A Sulinet honlapján a Tematikus Napok módszertani oldalon a 3.3 pont alatt közel 50 db kidolgozott módszertani segédlet található a Pályaaorientációs Nap megszervezéséhez könnyen áttekinthető, letölthető formában. A segédlet az EFOP-3.2.15–VEKOP-17 uniós projekt *Köznevelési tematikus hetek, tematikus napok programfejlesztése* című alprojektjének elektronikus kiadványainak részét képezi. A segédletre jellemző a XXI. századi köznevelés elvárásainak megfelelő szemléletformálás, a tanítási tartalmak mindennapokban használható, gyakorlati ismereteinek játékos, élményszerű átadása, illetve tanár kollégáink ösztönzése új pedagógiai módszerek kipróbálására, azok szélesebb körű alkalmazására. itt: <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/s/tematikus-napok-hetek>

3 Az Oktatási Hivatal Európai Unió forrásból kidolgozott, 105 oldalas módszertani segédlete

a Pályaorientációs Tematikus Nap megszervezéséhez általános Iskolák számára. Elérhető itt: <https://drive.google.com/file/d/1OvPjwpJfZJfywYsu08x43Lh77qN8ovFq/view>

4. A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási, Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézményének honlapján könnyen használható, pályaorientációs foglalkozásokat tartalmazó módszertani segédlete letölthető az alábbi témákban itt: <https://palyavalasztas.fpsz.hu/pedagogusoknak/>

- **Pályaorientációs Tematikus Nap** – szervezési útmutató mintaprogramokkal
- Továbbtanulási térkép kérdőív – általános iskolások (Tanulói kérdőív és értékelési útmutató)
- Továbbtanulási térkép kérdőív – középiskolások (Tanulói kérdőív és értékelési útmutató)
- Gyakorlatgyűjtemény (Nemzeti Pályaorientációs Portál, eletpalya.munka.hu)
- Évfolyamokra, feladattípusokra bontott gyakorlatgyűjtemény (Új Nemzedék Bázisiskola Program)
- Pályaorientációs foglalkozástervek (Új Nemzedék Bázisiskola Program)
- Pályaorientáció az általános iskolában, avagy hogyan segíthet az osztályfőnök?
- Pályaválasztás a középiskolában – hogyan segíthet az osztályfőnök?
- A pályaorientáció pszichológiai alapjai (Páskuné Kiss Judit)

5. Rozsnyai Margit - Pályaválasztás az általános iskolában, avagy hogyan segíthet az osztályfőnök? című módszertani segédlet. Az írás segítséget nyújt tanároknak a tanulók pályaválasztási tanácsalanságának megoldásához, a pályaválasztási dilemma kezeléséhez, a környezet és a gyermek pályaelképzelésének harmonizálásához. Ötleteket és gyakorlatokat fogalmaz meg a pályaválasztás elősegítéséhez 10-12 évesek esetében. Letölthető itt: http://www.mfpi.hu/data/cms54103/Palyaorientacio_az_általanos_iskolaban.pdf

6. Kérdőív osztályfőnököknek A kérdőívet 7-8. évfolyamban érdemes alkalmazni. Segítségével megismerhetők a legfontosabb információk a tanulók továbbtanulásával kapcsolatban, és árnyaltabb képet alkothatunk az osztály egészéről is. A válaszok tartalmilag és pontérték alapján is értékelhetők, eredményeik felhasználhatók az osztályfőnöki pályaorientációs munkához. Amennyiben a válaszokat pontozzuk, megtudhatjuk a pályaválasztással kapcsolatos nehézségek mértékét, támpontot kaphatunk az egyéni pályaválasztási tanácsadás indokoltságához is. A kitöltés kb. 5 percet vesz igénybe. A kérdőívet a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási, Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézmény munkatársai készítették. <http://palyavalasztas.fpsz.hu/download/tovabbtanulasi-kerdoiv/>

7. Életpálya-tanácsadás gyakorlatgyűjtemény, pályaorientációs foglalkozásokon/órákon használható gyakorlatok. A gyakorlatgyűjtemény előnye, hogy a feladatokat a pályaorientáció szakmai kritériumai alapján állították össze a következő témakörökben: érdeklődés, képességek (kiemelten a kommunikációs képességek fejlesztése), értékek, munkamód, és szakmaismeret. A gyakorlatok eszközigénye kicsi. Hátránya, hogy a feladat leírások nem tartalmazzak időtartamot. A kollégáknak segítséget ad, szabadságot is biztosít, de a felkészülés emiatt több időt igényel. A feladatokat általános iskolások számára állították össze. Letölthető itt: http://tvk.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=5e0e3a67-a08b-4938-819ea3765e26e990&groupId=65957

8. Önismereti játékok, Játékgyűjtemény csoportfoglalkozásokhoz. Instruktork Öntevékeny Csoport: Játékok. A feladatokat diákok gyűjtötték össze, amelyet 13 kategóriába soroltak alkalmazhatóságuk szerint, mint például: ismerkedés, empátia, szituáció, koncentráció. A feladatok jól alkalmazhatók csoportos foglalkozásokhoz, akár pályaorientációs, kompetenciafejlesztő csoportok tematikájába is beemelhető. Minden feladat tartalmaz eszköz-, létszám- és időigényt, továbbá feladtleírást. Letölthető itt: www.otlettar.mekdsz.hu/wiki/images/e/ea/Jatekok.doc

9. Új Budai Almamater: Játékgyűjtemény. Az Új Budai Almamater Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény játékgyűjteménye tanároknak. Pályaorientációs csoportfoglalkozáshoz is felhasználható feladtleírások, amelyek kompetenciafejlesztésre, önismeret mélyítésére kiválóan alkalmasak. 12 csoportra bontja a játékokat, a tanórákon használható feladatokon túl többek között kommunikáció, kapcsolatteremtés, együttműködés, kreativitás, önismeret témakörökben..Letölthető itt: http://ujalma.hu/wp-content/uploads/2012/01/jatekgyujtemeny_tanaroknak.pdf

10. Drámajátékok a pályaorientációhoz - Bubernik Eszter által összeállított drámapedagógia játékgyűjtemény (Gabnai Katalin munkája alapján). A gyakorlatok használhatók önismeret fejlesztésre, és kompetencia fejlesztésre is. Letölthető itt: <http://www.erkolcstan.hu/system/files/segedanyag/2013/dramajatekok.pdf>

11. Gyakorlatok, játékok gyűjteménye: Az Eszterházy Károly Főiskola weboldala, ahol önismereti játékokat, strukturált gyakorlatokat gyűjtötték össze. Kategorizálták a fejlesztendő területek alapján, például értékrend tisztázása, empátia, konfliktuskezelés, kommunikáció.

Továbbá csoportosították a feladatokat a gyakorlatok vezetéséhez szükséges ismeretek alapján, és életkori ajánlás szerint. A feladatléírások tartalmaznak mindezeken túl eszköz- és időigényt is. Jól hasznosíthatóak pályorientációs és kompetenciafejlesztő csoportfoglalkozások során.

Letölthető

itt:

http://old.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/gyakorlatok_jtkok_gyjemnye.html

12. Foglalkozás leírások : A Nemzeti Pályorientációs Portál oldalán a foglalkozás leírások között több mint 500 interaktív foglalkozás leírást találnak meg, melyek segítenek, hogy megfelelően tájékozódhassanak a különböző foglalkozásokról, mielőtt a diákok középiskolát választanának. A leírásokban minden hasznos információt megtalálhatnak, ami a szakmákhoz kapcsolódik és meghatározó lehet. Elolvashatják, hogy milyen iskolát kell elvégezniük, ha a kiszemelt szakmában szeretnének dolgozni. Mik azok a tulajdonságok, amelyek szükségesek egy-egy szakterületen. A leírásokból megtudhatják, hogy az egyes foglalkozások gyakorlása során tárgyakkal, vagy emberekkel szükséges dolgozni, önállóan vagy csoportban, kötött munkaidőben, vagy kötetlenül. Ez a feladat alkalmas beszélgetés indítására is. Letölthető itt:

<https://palyaorientacio.munka.hu/altalanos/foglalkozas/listazo>

<http://eletpalya.munka.hu/tulajdonsagkereso>

<http://eletpalya.munka.hu/kulonbsegkereso>

HASZNOS HONLAPOK

Az Európai Pályorientációs Szakpolitikai Hálózat (European Lifelong Guidance Policy Network, ELGPN) hivatalos honlapja: <http://www.elgpn.eu>

Nemzeti Pályorientációs Portál <https://palyaorientacio.munka.hu/> (4) (9)

Életpálya – Tanácsadás Folyóirat : <https://palyaorientacio.munka.hu/szakemberek/folyoirat>

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási, Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézményének honlapja: <https://palyavalasztas.fpsz.hu/pedagogusoknak/> Itt:EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 „A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása” projekt keretében készült oktatási segédlet a Pályorientációs Tematikus Nap lebonyolítására (1) (7) (8)

A Magyar Kormány Emberi Erőforrás Minisztériuma <https://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma>

A Magyar Kormány Pénzügyminisztériuma <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi->

miniszterium

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet honlapja <https://ofi.hu/fejlesztési-fokusz-nat/palyaorientacio>

KAPCSOLÓDÓ JOGSZABÁLYOK

1029/1971. (VII. 3.) számú Korm. határozat az ifjúság számára nyújtott pályaválasztási tanácsadás.

110/2012. (VI.4.) Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.

130/1995. (X.26.) Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról.

15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről.

1993.évi LXXIX. törvény a közoktatásról.

2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről.

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről.

202/2007. (VII.31.) Kormányrendelet Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII.17.) Korm. rendelet módosításáról.

243/2003. (XII.17.) Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.

51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről.

8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről.

297/2015. (X. 13.) Kormányrendelet a szakmaszerkezeti döntésről

139/2015. (VI. 9.) Kormányrendelete a magyar Képesítési Keretrendszer elfogadásáról

120/2015 Kormányrendelet a Fenntartóváltásról

13/2015 Kormányrendelet – szakmaszerkezeti döntés és a tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakképesítésről

319/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet a nemzeti szakképzési és Felnőttképzési Hivatalról

2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről (5)

5/2020. Kormányrendelet a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról,bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012 (VI.4) Kormányrendelet módosításáról (6)

AJÁNLOTT SZAKIRODALOM:

Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatások gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest.

Bárdossy Ildikó - Dudás Margit (2011): Pedagógiai nézetek. Tanári mesterképzést bevezető tanulási/tanítási program oktatók és hallgatók számára. PTE BTK, Pécs.

Benkei-Kovács Balázs (2012): Az előzetes tudás elismerési rendszereinek komparatív andragógiai vizsgálata. ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány. Budapest.

Birher Nándor - Szántó Zoltán (2009): Milyen szervezetektől kaphatsz segítséget? Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Budapest.

Borbély-Pecze Tibor Bors (2005): A (karrier, pálya, munka, képzési) tanácsadás új teret nyer a tudásalapú és fogyasztói gazdaságban.

http://www.borbelytiborbors.extra.hu/KOZGAZ/counselingcikk2005_04_09.pdf

Borbély-Pecze Tibor Bors (é.n.): A pályaaorientáció/életpálya-menedzsment készségek helyzet a magyar közoktatásban, különös tekintettel az elmúlt három év történéseire. Háttér tanulmány a „Jelentés a magyar közoktatásról 2010” c. kötet 5. fejezetéhez. www.borbelytiborbors.extra.hu/PALYAORI/BPTB_JKA2010_korr.doc

Borbély-Pecze Tibor Bors (2010): Életút-támogató pályaaorientáció. PhD értekezés, kézirat ELTE PPK, Budapest.

Borbély-Pecze, Ilok, Kovács, Punczman, Raposa és Répáczki (2009) : A pályaaorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése, Pályaaorientációs tanácsadók szakmai protokollja: 6. oldal (3)

Borbély-Pecze Tibor Bors - Gyöngyösi Katalin - Juhász Ágnes (2013a): Az életút-támogató pályaaorientáció a köznevelésben (1. rész). Új Pedagógiai Szemle 5-6. 32-50.

Borbély-Pecze Tibor Bors - Gyöngyösi Katalin, - Juhász Ágnes (2013b): Az életút-támogató pályaaorientáció a köznevelésben (2. rész) Új Pedagógiai Szemle 7-8. 32-48.

Borbély-Pecze Tibor Bors - Kovács Tibor - Punczman Marita - Répáczki Rita (2010): Országos életpálya-tanácsadó hálózat kiépítése és működtetése. In: Borbély-Pecze Tibor Bors (szerk.): Az életút támogató pályaaorientáció rendszerének bevezetése Magyarországon. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Budapest. 14-34.

Borbély-Pecze Tibor Bors - Répáczki Rita - Kovács Tibor (2010): Az életút támogató pályaaorientáció rendszerének bevezetése.

Budavári-Takács Ildikó (2011): Karriertervezés. Szent István Egyetem, Gödöllő. CEDEFOP (2005):

Improving lifelong guidance policies and systems. European Reference Tools. <http://www.cedefop.europa.eu/downloadmanager.aspx?id=13086&lang=en&type=publicatio>

Csikszentmihályi Mihály (1997): Flow – Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Csirszka János (1963): A pályaválasztási szaktanácsadás, mint tudományos tevékenység. Pszichológiai tanulmányok V., Akadémiai Kiadó, Budapest.

Csirszka János (1966): Pályalélektan. Gondolat Kiadó, Budapest.

Európai Bizottság (2011): Progress towards the common European objectives in education and training (2010/2011). Indicators and benchmarks. Commission Staff Working Document. Brüsszel.

http://www.eqavet.eu/Libraries/Policy_Documents_2011/European_Commission_s_report_on_progress_towards_common_European_objectives_in_education_and_training.sflb

Európai Unió Tanácsa (2008): Az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében üléselő képviselői által kialakított állásfoglalás a pályaaorientációnak az egész életen át tartó tanulás stratégiáiba való fokozottabb integrálásáról (2008/C 319/02), 2008. november 21. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2008:319:TOC>

Fejér Noémi - Karner Orsolya (2009): A pályaaorientációs szakemberek kompetenciamátrixának kialakítása. Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás fejlesztési Kar, Pécs.

Gebauer Ferenc (1998): Pályaválasztási szándékok. Educatio 3. 487-499.

Gönczi Károly (2003): Életpályaaépítés: Önismeret - pályaaorientáció - karrier. Pedellus Tankönyvkiadó. Debrecen.

Gönczöl Enikő - Vass Vilmos (2004): Az oktatási programok fejlesztése. Új Pedagógiai Szemle 10. 10-19.

Halász Gábor (2013): Élethosszig tartó tanulás: 21. századi oktatási paradigma vagy múlt divat. In: Kraiciné Szokoly Mária – Pápai Adrienn – Perjés István (szerk.): Európai léptékkal. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 13-26.

Jackson, Charles (szerk.) (2013): Az Európai Pályaaorientációs Szakpolitikai Hálózat (ELPGN) Szakszótára: ELGPN Glossary. Európai Pályaaorientációs Szakpolitikai Hálózat, Budapest. <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/hungarian/az-europai-palyaaorientacios-szakpolitikai-halozat-elgpn-szakszotara-elgpn-glossary/> (2)

Kenderfi Miklós (2012): A pályaaorientáció folyamatának korszerű értelmezése. In: Szilágyi Klára(szerk.): A pályaaorientáció szerepe a társadalmi integrációban. ELTE TáTK, Budapest. 6-11.

Kenderfi Miklós (2011): Pályaaorientáció. (digitális tankönyv) Szent István Egyetem, Gödöllő. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/20100019_palyaaorientacio/ch01s02.html

Lannert Judit (2009): Tanulási életút-tanácsadás és versenyképesség, Oktatáskutató Intézet,

Budapest.http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=kozoktatas_versenykepesseg09_elet_ut_tanacsadas

Liskó Ilona (1998b): A pályaválasztás folyamata. Iskolakultúra 10. 22-41.

Mihály Ildikó (2001a): A pályaválasztási tanácsadás gyakorlata az Európai Unióban: visszatekintés a múltba, áttekintés a nyugati határokon. Új Pedagógiai Szemle 2. 122-132.

Mihály Ildikó (2001b): A pályaválasztási tevékenység gyakorlati tapasztalatai a fejlett országokban: megszívlelendő eredmények elkerülendő kudarok. Új Pedagógiai Szemle 3. 113-123.

N. Kollár Katalin (2004): Az identitás alakulása: Mi dől el serdülőkorban? In: N. Kollár Katalin -

Szabó Éva (szerk.): Pszichológia pedagógusoknak. Osiris, Budapest. 119-131.

Papula Lászlóné (2008): Mi leszel, ha nagy leszel? A pályaválasztást meghatározó tényezők. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
http://portal.zmne.hu/download/bjkmk/bsz/bszemle2008/1/02_papula.pdf

Pásku Judit (2015): „Nekem például mihez van tehetségem?” A pályaeorientáció és a tehetséggondozás kapcsolódási pontjai. Életpálya-tanácsadás 5., 8-14.
http://epa.oszk.hu/02500/02512/00010/pdf/EPA02512_eletpalya_tanacsadas_2015_05_0814.pdf

Pongrácz Attila (2011): Megújuló pályaeorientáció és érzékenyítés – „A pályaeorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” című Társadalmi Megújulás Operatív Program 2x3 napos képzésének tapasztalatai. In: Lőrincz Ildikó (szerk.): XIV. Apáczai Napok Nemzetközi Tudományos Konferencia 2010 Tanulmánykötet, Győr. 708-714.

Ritoók Pálné (1986): Személyiségfejlesztés és pályaválasztás. Tankönyvkiadó, Budapest.

Rókusfalvy Pál (1969): Pályaválasztás, pályaválasztási érettség. Tankönyvkiadó, Budapest.

Suhajda Csilla Judit (szerk.) (2004): Pályaeorientáció. Tanári kézikönyv. Nemzeti Szakképzési Intézet, Budapest.
http://www.szakma.hu/letoltheto_anyagok/download/download.php?filename=panyaori_tanari_kezikonyv_2004.pdf

Sulinova Adatbank / Education Kht HEFOP 3.1.1. Életpálya-építés kompetencia terület (adatbank) http://www.sulinovadatbank.hu/index.php?akt_menu=258

Super, Donald E.(1984b): Önmegvalósítás munkában és szabadidőben. In: Ritoókné és Gillemontné (szerk.): Pályalélektan szöveggyűjtemény. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 69-85.

Szezsődi Ildikó (2003): Öndefiníciós eljárások alkalmazása a pályaeorientációban. In: V. Dávod Mária (szerk.): Pedagógiai tanácsadási módszerek a pályaválasztás segítésében. BAZ Megyei Munkaügyi Központ, Eger. 32-506.

Szilágyi Klára (1987): A Super-féle munka-érték kérdőív. A Munkalélektani Tanács módszertani sorozata 14. Munkaügyi Kutatóintézet, Budapest.

Szilágyi Klára (1993): A tanácsadási elméletek. GATE Tanárképző Intézet, Gödöllő.

Szilágyi Klára (1996): A tanácsadó tanár módszertani lehetőségei az iskolában. EKTF, Eger.

Szilágyi Klára (2003): Munka-, pályatanácsadás mint professzió. Kollégium Tanácsadó, Szolgáltató Kft., Budapest.

Szilágyi Klára (2004): Pályaorientáció tanári kézikönyv. Budapest. http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=afsz_tamop222_szak-anyag (utolsó letöltés: 2016. január 23.)

Szilágyi Klára (2005): A fiatalok és felnőttek pályaorientációs és karrierépítési készségeinek szintjei, fejlesztésének lehetőségei (kutatási zárótanulmány). Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest.

Szilágyi Klára (2011): Pályalélektan. (digitális tankönyv) Szent István Egyetem, Gödöllő. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_palyalektan/index.html

Suhajda Csilla Judit, szerk. *Pályaorientáció*, (Tanári Kézikönyv, Nemzeti Szakképzési Intézet Szakiskolai fejlesztési program), Budapest, 2004

TÁMOP-2.2.2-12/1-2012-0001 azonosítószámú „A pályaorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” című kiemelt projekt blended learning módszertanon alapuló Pályaorientációs konzulens és Nemzeti Pályaorientációs Portál felhasználó képzés. Hallgatói tananyag I. modul A pályaorientációs alapismeretek, 2013

Völgyesy Pál (1976): A pályaválasztási döntés előkészítése. Tankönyvkiadó, Budapest.

(Irodalomjegyzék összeállítása: Hegyi-Halmos Nóra: Az iskolai pályaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai nevelési intézményekben (2016) című doktori disszertáció felhasználásával. Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola)

